

YEVROPA MUSIQA PSIXOLOGIYASINING FAN SIFATIDA SHAKLLANISH DAVRI (XIX-XX ASRLAR)

Sotiboldiyeva Sevara

Namangan davlat pedagogika instituti
Musika ta'limi va san'at yo'nalishi 1-bosqich magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada umumta'lim maktablarida musiqa ta'limining samaradorligini oshirishda innovatsion texnologiyalar va interfaol metodlarning tutgan o'rni tahlil qilinadi. O'quvchilarning musiqiy-ijodiy qobiliyatlarini shakllantirish, ularning badiiy tafakkurini kengaytirish hamda dars jarayoniga zamonaviy pedagogik yondashuvlarni tatbiq etish masalalari yoritilgan. Maqolada an'anaviy ta'lim tizimidan farqli ravishda, o'quvchi shaxsini rivojlantirishga yo'naltirilgan texnologiyalarning afzalliklari ilmiy va amaliy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: Musika ta'limi, innovatsiya, ijodkorlik, pedagogik texnologiya, interfaol metodlar, multimedia, musiqiy idrok, kompozitsiya, o'quvchi iqtidori, ta'lim samaradorligi.

Zamonaviy ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri barkamol, mustaqil fikrlaydigan va yuksak ma'naviyatli shaxsni tarbiyalashdir. Shu nuqtai nazardan, maktabdagi musiqa madaniyati darslari nafaqat estetik zavq beruvchi, balki o'quvchining intellektual va ijodiy salohiyatini ochib beruvchi muhim vosita hisoblanadi. Bugungi kunda musiqa ta'limida innovatsion usullarni qo'llash shunchaki vaqt talabi emas, balki ta'lim sifatini yangi bosqichga ko'tarishning asosiy shartidir. Innovatsiya tushunchasi o'quv jarayoniga yangilik kiritish, o'qitish shakllari va usullarini tubdan yangilash hamda natijaga yo'naltirilgan faoliyatni anglatadi. Musika darslarida ijodkorlikni rivojlantirish uchun, avvalo, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi an'anaviy sub'ekt-ob'ekt munosabatlaridan voz kechib, hamkorlik pedagogikasiga o'tish zarur. Bu jarayonda o'quvchi faqatgina tayyor ma'lumotni qabul qiluvchi emas, balki musiqiy jarayonning faol ishtirokchisi, ijrochisi va hatto kichik tadqiqotchisiga aylanishi lozim.

Innovatsion usullarning eng samarali turlaridan biri bu multimedia texnologiyalaridan foydalanishdir. Kompyuter dasturlari, elektron cholg'ular va maxsus musiqiy ilovalar darsning dinamikasini oshiradi. Masalan, virtual orkestrlar yordamida o'quvchilar turli cholg'ularning tembrlarini bir-biridan farqlashni o'rganadilar. Shuningdek, maxsus audio-tahrirlash dasturlari orqali o'quvchilarga oddiy ritmik chizmalarni yaratish yoki mavjud kuyga jo'r bo'lish imkoniyatini berish ularda kompozitorlik faoliyatiga nisbatan qiziqish uyg'otadi.

Bu kabi yondashuv o'quvchining nafaqat eshitish qobiliyatini, balki texnologik savodxonligini ham oshiradi. Ijodkorlikni rivojlantirishda "Kreativ o'yin" metodining o'zni ham beqiyosdir. Musiqa darslarida turli o'yinlar orqali o'quvchilar musiqiy asarning xarakterini tushunib yetadilar. "Musiqa rasm" metodi orqali o'quvchi tinglagan asari asosida xayolidagi obrazlarni tasvirlashi, bu esa sinestetik sezgilarni rivojlantirib, musiqiy tafakkurning vizual obrazlar bilan bog'lanishiga xizmat qiladi.

Musiqa ta'limida muammoli o'qitish texnologiyasi ham o'quvchilarni mustaqil izlanishga undaydi. O'qituvchi darsda ma'lum bir musiqiy janr yoki kompozitor ijodi haqida tayyor ma'lumot berishdan ko'ra, o'quvchilarga "Nima uchun bu asar dramatik xarakterga ega?" yoki "Ushbu kuyni qaysi cholg'uda ijro etsak, uning jozibasi ko'proq ochiladi?" kabi savollarni o'rta tashlashi lozim. Bu esa o'quvchilarni tahlil qilishga, solishtirishga va o'z fikrini dalillashga o'rgatadi. Loyiha usuli ham zamonaviy musiqa darslarida yuqori natija beradi. O'quvchilar guruhlariga bo'linib, ma'lum bir mavzu doirasida (masalan, "O'zbek xalq cholg'ulari" yoki "Jahon klassikasi durdonalari") tadqiqot olib boradilar, taqdimotlar tayyorlaydilar. Bu jarayonda ular jamoa bo'lib ishlash, ma'lumotlarni saralash va ommaga taqdim etish ko'nikmalarini egallaydilar.

Darsning samaradorligini oshirishda "Aqlga hujum" (Brainstorming) metodi orqali o'quvchilarning fantaziyasini uyg'otish mumkin. Biror kuy parchasini eshitish jarayonida unga mos ssenariy tuzish yoki she'r yozish topshirig'i o'quvchining ichki ijodiy dunyosini namoyon etadi. Bundan tashqari, pedagogik amaliyotda "Sinkveyn" metodi ham keng qo'llanilmoqda. Bu metod orqali o'quvchi besh qatorli she'r shaklida musiqiy asarning mohiyatini, o'z his-tuyg'ularini ifodalab beradi. Bu kabi usullar darsning zerikarli ma'ruzadan qiziqarli ijodiy laboratoriyaga aylanishini ta'minlaydi. Shuningdek, xalq og'zaki ijodi namunalarini zamonaviy talqinlarda o'rganish o'quvchilarda milliy o'zlikni anglash tuyg'usini shakllantiradi. Milliy kuylarni zamonaviy ritmlar bilan uyg'unlashtirib ijro etishga urinishlar o'quvchining musiqiy didini tarbiyalash bilan birga, unga milliy merosimizning hayotiyligini tushuntiradi.

Maktab musiqa ta'limida innovatsion usullarni qo'llash faqatgina zamonaviy jihozlardan foydalanish degani emas, balki o'quvchining qalbida musiqaga bo'lgan samimiy muhabbatni uyg'otish va uning yaratuvchanlik salohiyatini yuzaga chiqarishdir. O'qituvchi o'z ustida tinimsiz ishlab, yangi metodlarni dars jarayoniga moslashtira olsa, musiqa darslari haqiqiy ijodkorlik maktabiga aylanadi. Bu esa kelajakda nafaqat professional musiqachilarni, balki har qanday sohada ijodiy yondasha oladigan kreativ fikrli insonlarni voyaga yetkazishga poydevor bo'ladi. Innovatsion ta'lim muhiti yaratilgandagina o'quvchi musiqani shunchaki

tovushlar to‘plami emas, balki hayotning falsafiy va estetik ifodasi sifatida qabul qila boshlaydi.

Xulosa Maktab musiqa ta’limida innovatsion yondashuvlarning joriy etilishi o‘quv jarayonini mazmunan boyitadi va o‘quvchilarning qiziqishini orttiradi. Metodika va texnologiyalarning uyg‘unligi o‘quvchilarda mustaqil ijodiy faoliyat ko‘nikmalarini rivojlantirib, ularning badiiy salohiyatini to‘laqonli namoyon etishga sharoit yaratadi. Zamonaviy pedagog nafaqat bilim beruvchi, balki ijodiy jarayonni boshqaruvchi va yo‘naltiruvchi moderator sifatida faoliyat yuritishi bugungi kun ta’limining asosiy talabidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Qodir o‘g‘li, M. S. (2025). MILLIY MUSIQA–XALQ MADANIYATINING MA’NAVIY KO‘ZGUSI. *JOURNAL OF INNOVATIONS IN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL RESEARCH*, 8(10), 107-109.
2. Qodir o‘g‘li, M. S. (2025). MUSIQA O‘QITUVCHILAR DARSLARDA ILG‘OR TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH KO‘NIKMALARI. *SO‘NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI*, 8(9), 90-94.
3. Qodir o‘g‘li, M. S. (2025). MUSIQA SAVODXONLIGI TUSHUNCHASI. *FORMATION OF PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY AS INTERDISCIPLINARY SCIENCES*, 3(36), 220-224.
4. Qodir o‘g‘li, M. S. (2025). INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR TUSHUNCHASI. *SCIENTIFIC APPROACH TO THE MODERN EDUCATION SYSTEM*, 3(32), 87-91.
5. Qodir o‘g‘li, M. S. (2024). INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR VA ULARNING MUSIQA TA’LIMIDA QO‘LLANILISHI. *SCIENTIFIC ASPECTS AND TRENDS IN THE FIELD OF SCIENTIFIC RESEARCH*, 3(28), 68-71.
6. Qodir o‘g‘li, M. S. (2025). MILLIY MUSIQA–XALQ MADANIYATINING MA’NAVIY KO‘ZGUSI. *JOURNAL OF INNOVATIONS IN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL RESEARCH*, 8(10), 107-109.
7. JURAKHONOVICH, G. J., & KARIMBERDIEVICH, R. K. Renewing the System of the Country and the Role and Significance of Art and Culture in Today's New Level of Modernization in Our Life. *JournalNX*, 6(05), 7-9.
8. Gaziyeu, J. J. (2021). STYLISTIC FEATURES OF THE WORK OF FRANZ JOSEPH HAYDN. In *AKTUAL’NYE VOПРОСЫ СОВРЕМЕННОЙ НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ* (pp. 215-217).
9. Gaziyeu, J. J., & Toshmatov, G. O. (2021). Acts credit module system and its implementation activities in higher educational process. *Asian Journal of Multidimensional Research*, 10(9), 467-472.
10. Gaziyeu, J. J., & Aliyeva, N. R. (2021). Dmitriy dmitrievich shostakovich life and work. *Asian Journal of Multidimensional Research*, 10(10), 1181-1185.
11. Joraxanovich, G. J. (2023). Psychological Factors Of Musical Education. *JournalNX*, 9(11), 8-10.
12. Botirxanovich, S. B. (2024). The Structure of Kashkar Rubab, And Methods of Their Execution. *CENTRAL ASIAN JOURNAL OF ARTS AND DESIGN*, 5(1), 19-22.
13. Shokirkhonov, B. (2026, February). DEVELOPMENT OF STUDENTS’PERFORMING AND MUSICAL ABILITIES THROUGH INSTRUMENTS. In *International Conference on Social Sciences & Humanities* (Vol. 2, No. 2, pp. 77-79).

14. Botirxonovich, S. B. (2025). MUSIQA NAZARIYASI FANIDAN TALABALARNING MUSTAQIL TA'LIMINI TASHKIL ETISH METODIKASI. *FARS International Journal of Education, Social Science & Humanities.*, 13(7), 139-150.
15. Toshmatov, G. U. O. (2026). Musiqa ta'limi jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etishning ilmiy-nazariy asoslari. *Science and Education*, 7(2), 195-201.
16. Тошматов, Ф., & Турдалиева, О. (2023). ТАЛАБАЛАРНИ МУСТАҚИЛ ИШЛАШГА ҚИЗИҚТИРИШ ОМИЛЛАРИ. Универсальная индексная библиотека Евразийского журнала академических исследований, 3(6), 162-166.
17. Olimjonovich, T. G., & Komiljanovna, D. G. (2022). The Importance of the Festival “East Songs” in the Introduction and Development of National Classical Music of the Peoples of the East. *Central Asian Journal of Theoretical and Applied Science*, 3(6), 195-199.
18. Abduraimov, S. (2024). METHODS OF USING PRACTICAL METHODS IN MUSIC CULTURE LESSONS IN HIGH SCHOOLS. *Решение социальных проблем в управлении и экономике*, 3(6), 22-25.
19. Abduraimov, S. Z. (2024). MUSIQA TO 'GARAHLARI ASOSIDA O 'QUVCHILARDA MILLIY RUHIYAT TUSHUNCHALARINI SHAKLLANTIRISH USULLARI. *Inter education & global study*, (5 (1)), 44-51.
20. Erdonov, S. B., Maxmudov, A. V., Abduraimov, O. S., Allamurotov, A. L., Mavlanov, B. J., & Mamatkasimov, O. T. (2023). On Reserves of Hippophae rhamnoides L. Fruit on the Territory of the Zarafshan National Nature Park of Uzbekistan. *American Journal of Plant Sciences*, 14, 946-954.
21. Asrakulova, A. (2025). ECONOMIC VIEWS OF ABU NASR FORABI. *Инновационные исследования в науке*, 4(2), 65-68.
22. Nabievna, A. A. (2025). ECONOMIC THOUGHTS OF YUSUF KHOS KHOJIB. *Web of Humanities: Journal of Social Science and Humanitarian Research*, 3(2), 212-214.
23. Asrakulova, A. (2025, February). HISTORICAL-PHILOSOPHICAL AND PUBLIC ADMINISTRATION ISSUES IN NIZAMULMULK'S “SIYOSATNOMA”. In *Международная конференция академических наук* (Vol. 4, No. 2, pp. 85-88).
24. Jurayeva, G. (2025). TALABALARNING O'ZBEK XALQ CHOLG'ULARIDA IJOCHILIK MAHORATLARINI OSHIRISHDA USTOZ-SHOGIRD AN'ALARINING O'RNI. *Universal xalqaro ilmiy jurnal*, 2(4.3), 535538.
25. Jurayeva, G. (2024). MUSIQA FANIDA XALQ CHOLG'ULARINI O'RGATISHDA INTERFAOL USULLARDAN FOYDALANISH. *Universal Science Perspectives International Scientific Practical Journal*, 1(1).
26. Jo'Rayeva, G. Z. Q. (2026). STEM yondashuvi asosida musiqa nazariyasi ta'limini rivojlantirish yo'llari. *Science and Education*, 7(2), 169-174.
27. Akhmedov, B. (2026, February). THE ROLE OF MUSIC IN THE FORMATION OF PERSONALITY. In *International Conference on Social Sciences & Humanities* (Vol. 2, No. 2, pp. 72-76).
28. Akhmedov, B. (2026, February). TECHNICAL AND EXPRESSIVE ASPECTS OF THE CONDUCTING APPARATUS. In *International Conference on Social Sciences & Humanities* (Vol. 2, No. 2, pp. 68-71).
29. Ahmedov, B. S. (2026). Umumta'lim maktablari musiqa darslarida musiqa tinglash jarayonining metodik asoslari. *Science and Education*, 7(2), 182-187.
30. Tajiboyev, E. (2025). O 'ZBEK MILLIY QADRIYATLARINING TARIXIY MEROSI VA ZAMONAVIY JAMIYATDAGI O 'RNI. *Universal xalqaro ilmiy jurnal*, 2(4.3).
31. Tajiboev, E. (2025). ORGANIZATION OF AN OUT-OF-CLASS MUSIC CLUB IN COMPREHENSIVE SECONDARY SCHOOLS. *Развитие и инновации в науке*, 4(2), 13-16.
32. Tajiboyev, E. M. (2026). Scientific and pedagogical foundations of developing the skills of listening to national music in higher education system. *Science and Education*, 7(1), 1038-1043.

33. Usmonjanova, G. A. Q. (2026). O ‘quvchilarning STEAM ta’lim texnologiyalarini qo ‘llash asosida muammolarni yechish ko ‘nikmalarini rivojlantirish metodikasi. *Science and Education*, 7(2), 157-161.
34. Usmonjanova, G. A. Q. (2026). Musiqiy mashg ‘ulotlar orqali talabalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasi. *Science and Education*, 7(3), 388-391.
35. Usmonjanova, G. A. Q. (2026). Musiqa ta’limida STEM texnologiyalari va milliy musiqa integratsiyasi. *Science and Education*, 7(3), 392-395.
36. Odilova, G. O. (2026). Musiqa ta’limi yo ‘nalishi talabalarida ritmik kompetensiyani rivojlantirishning metodik asoslari. *Science and Education*, 7(1), 960-965.
37. Odilova, G. (2025). MUSIQA MADANIYATI DARSLARIDA BOLALAR BILAN ISHLASHDA MULOQOT TEXNOLOGIYASIDA. *Universal xalqaro ilmiy jurnal*, 2(4.3), 367-370.
38. Odilova, G. O. (2026). Musiqa ta’limi orqali bolaga emotsional yondashish tendensiyalari. *Science and Education*, 7(2), 162-168.
39. Gazyev, J. J. (2021). STYLISTIC FEATURES OF THE WORK OF FRANZ JOSEPH HAYDN. In *АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ СОВРЕМЕННОЙ НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ* (pp. 215-217).
40. JURAKHONOVICH, G. J., & KARIMBERDIEVICH, R. K. Renewing the System of the Country and the Role and Significance of Art and Culture in Today's New Level of Modernization in Our Life. *JournalNX*, 6(05), 7-9.
41. Joraxanovich, G. J. (2025). XIX ASR OHIRI XX ASR BOSHLARIDA YEVROPADA MUSIQA PSIXOLOGIYASI RIVOJLANISHI. *Научный Импульс*, 4(37), 157-161.
42. Muhammadjon o‘g, O. R. A. (2025, December). RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA PEDAGOGIKA YO ‘NALISHI TALABALARI KREATIV FIKRLASH KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISHNING INNOVATSION METODIKASI. In Partner conferences of the International Scientific Journal Research Focus (Vol. 1, No. 1, pp. 1156-1159).
43. Muhammadjon o‘g, O. R. A. (2025). MUSIQA TA’LIMINI BARCHA TALABALAR UCHUN INKLYUZIV TARTIBDA TASHKIL ETISH. “Iqtidorli talabalar ilmiy xabarlari” ilmiy-uslubiy jurnali, 1(2), 3-9.